

Christine A. Jones, *Mother Goose Refigured. A Critical Translation of Charles Perrault's Fairy Tales*, Wayne State University Press, Detroit, 2016., 216 str.

U kanonu takozvane tradicionalne ili klasične bajke istaknuto mjesto pripada francuskom autoru Charlesu Perraultu (1628. – 1703.) i njegovoj nevelikoj zbirci od ukupno osam bajki *Histoires ou Contes du temps passé* (*Priče iz drevnih vremena*, 1697.). Spomenuta zbirka u mnogome je bila inauguracijska, nudeći osobit model u to vrijeme još uvijek novoga žanra. Za razliku od njegovih suvremenica, poput Marie-Catherine d'Aulnoy, Charlotte-Rose de Caumont de La Force ili Marie-Jeanne Lhéritier de Villandon, koje su pisale strukturno složene i jezično raskošne bajke u kojima se (često vrlo kritički) osvrću na društvene okolnosti toga vremena, Perrault stvara kratke i strukturno jednostavne tekstove koji jezično prizivaju usmenu tradiciju. Iako skromnoga opsega, *Priče iz drevnih vremena* sadrže neke od najpoznatijih bajki uopće, poput “Crvenkapice”, “Mačka u čizmama” i “Pepeljuge”. Spomenuti likovi i zapleti postupno su izgubili sponu s njihovim autorom, prelazeći u domenu popularne kulture gdje zadobivaju gotovo bezvremensku kvalitetu. Bez obzira na njihove nebrojene varijante i (medijske, kulturne, žanrovske) manifestacije (a možda upravo zbog njih), i danas nam se čine iznimno bliskima i poznatima, kao da nisu izrasle iz određenog povijesnog trenutka, već oduvijek postoje.

Nezahvalnog zadatka vraćanja tekstualnim korijenima Perraultovih priča prihvatila se stručnjakinja za francusku bajku 17. i 18. stoljeća i autorica monografije *Shapely Bodies. The Image of Porcelain in Eighteenth-Century France* (2013.) Christine A. Jones. U najnovijem dodatku izdavačkom nizu *Series in Fairy-Tale Studies* nakladničke kuće Wayne State University Press, knjizi *Mother Goose Refigured*, Jones donosi nov i inovativan kritički prijevod *Priča iz drevnih vremena*. Oslanjajući se na suvremene znanstvene spoznaje i trendove unutar područja istraživanja bajki i prijevodnih studija, Jones nastoji bajke koje se danas doimaju “zamrznutima u vremenu” (str. 3) vratiti u okrilje francuske tradicije, te ih time “očuditi” i učiniti novim suvremenom – u prvom redu anglofonom – čitatelju.

Nezahvalnost i složenost spomenutog zadatka proizlazi iz dviju činjenica: ukorijenjenosti Perraultovih tekstova u specifičnom društvenom, kulturnom i povijesnom trenutku, te njihovog gotovo ikoničkog statusa u (anglofonoj) popularnoj kulturi. Drugim riječima, prevoditi te tekstove znači ne samo uhvatiti se u koštac s izričajem francuskog jezika 17. stoljeća, natopljenim specifičnim idiomima i referencama na onovremene običaje, prakse i sl., već i s nebrojenim novim značenjima i kulturnim slojevima koji su se na bajkama nataložili kroz više od tri stoljeća. Štoviše, s obzirom na prepoznatljivost i povlašteno mjesto tih priča u popularnoj imaginaciji, je li, pita se Jones, uopće moguće ostaviti po strani njihov status (bezvremenih) klasika i razmotriti ih kao proizvod francuskog društva na kraju 17. stoljeća? Možemo li likove poput Crvenkapice ili Pepeljuge zamisliti pod bilo kojim drugim imenima?

U prijevodu Christine Jones, osam Perraultovih bajki – “The Beauty in the Slumbering Woodland” (Ljepotica iz usnule šume), “The Little Red Tippet” (Crvenkapica), “The Blue Beard” (Modrobradi), “The Master Cat; or, Cat-in-the-Boots” (Kum Mačak ili priča o Mačku u čizmama), “The Fairies” (Vile), “Ashkins; or, the Little Slipper of

Glass” (Pepeljuga ili priča o staklenoj cipelici), “Riquet the Tufted” (Gordan s čuperkom) i “The Little Thumblette” (Palčić; hrvatski nazivi bajki navode se prema prijevodu Divine Marion, 2006.) – zaista djeluju svježije i originalno, poznato, a ipak novo i drugačije. Kako bi što vjernije reproducirala zaigran i inovativan izraz te ironičan ton francuskog teksta, prevoditeljica neprestano balansira između zadržavanja jezično-kulturnih osobitosti izvornika te prenošenja inovativnog i u ono vrijeme svježeg i modernog francuskog izričaja u suvremeni engleski jezik.

Obilje bilježaka koje prate tekstove sadrže mnoštvo komentara o konkretnim prevoditeljskim rješenjima i objašnjenja pojedinih tema i motiva koji proizlaze iz povijesno-društveno-kulturnog konteksta u kojem su priče nastale (primjerice, glad koja navodi roditelje u “Palčiću” da svoje potomke napuste u šumi vjerojatno je referenca na glad koja je 1694. godine poharala Francusku, odnijevši oko dva milijuna života). Prevoditeljica također komentira neobične rečenične strukture, uporabu interpunkcije i osobnih zamjenica, ironičan pripovjedni ton, te teme, motive, fraze i situacije koje se javljaju u više priča (npr. učestale reference na odjeću i obuću, hranu i jedaći pribor i sl.).

Mother Goose Refigured ipak ne donosi samo vrstan i bogato anotiran prijevod *Priča iz drevnih vremena* već i niz informativnih tekstova o Perraultu i vremenu njegova stvaralaštva. Stručan, ali pristupačno i jasno pisan uvodni dio obasiže oko stotinu stranica, na kojima autorica istražuje raznolike teme koje pridonose boljem razumijevanju i kontekstualizaciji Perraultovih tekstova, od društvenih i književnih okolnosti u Francuskoj u 17. stoljeću i dvorskih previranja do Perraultove biografije. Sabrane tekstove tematski bismo mogli podijeliti na one koji obrađuju književno-povijesne teme i one koji se bave prevoditeljskim problemima.

Uvod otvara kratak pregled francuske kulturne povijesti 17. stoljeća, nakon kojega se autorica osvrće na genezu same zbirke. Posebna pozornost posvećena je analizi naslovne ilustracije, figure tzv. majke guske, posvete (vojvotkinji Elisabeth Charlotte d’Orléans) te usporedbi rukopisa (1695.) i prvog tiskanog izdanja (1697.). Kreiranje spone između majke guske (kao arhetipske pripovjedačice) i vojvotkinje d’Orléans (kao mlade plemenitašice toga vremena), smatra Jones, utjelovljuje fundamentalnu hibridnost zbirke koja u sebi spaja staro i novo, usmeno i pisano, naivno i ironično, ozbiljno i duhovito, dolično i razuzdano (str. 12). Kako bi pobliže objasnila proces kidanja spona između Perraulta i njegovih kreacija, te njihovu transpoziciju u popularnu kulturu, Jones se okreće liku Pepeljuge, analizirajući njegov status unutar suvremene američke kulture.

Istražujući Perraultov život i djelo, Jones posebnu pozornost posvećuje njegovim, s feminističkog stajališta problematičnim tekstovima (poglavito priči o Griseldi koju se redovito navodi kao njegovo najmizoginije djelo) te statusu njegovih bajkovitih junakinja, koje se obično otpisuje kao naivne i pasivne ljepotice. Sagleđavajući tekstove u društvenom, kulturnom i ideološkom kontekstu druge polovice 17. stoljeća te pomno analizirajući njihove jezične nijanse i naglašeno ironičan ton pripovjednoga glasa, Jones zaključuje da Perraultove junakinje ipak nisu niti naivne niti posve nedjelatne.

Uvod sadrži i bilješke o izdanjima, prijevodima i interpretacijama zbirke, koje komentira opsežna (no nipošto potpuna) anotirana bibliografija izdanja i prijevoda *Priča* na francuskom i engleskom jeziku, objavljenih u razdoblju od 1695. do 1900. go-

dine (dodatak na kraju knjige). Tekstovi o prevoditeljskim temama bave se i prijevodima titula i imena Perraultovih likova te Jonesinim interpretacijskim strategijama.

Jonesino složeno, inovativno i eruditsko čitanje Perraultovih tekstova, smješteno u odgovarajući jezični, književni, povijesni, društveni, kulturni i biografski kontekst, u konačnici uspijeva u inicijalno zacrtanoj namjeri, nukajući čitatelja da preispita vlastito poimanje (Perraultove) bajke kao bezvremenske, poučne i naivne priče o lijepim i pasivnim junakinjama. S obzirom na istinsku vrijednost i važnost Jonesine knjige, njen budući status nezaobilazne reference za buduća istraživanja Perraultovog djela i (prevođenja) bajki općenito gotovo je neizbježan, dok će joj pristupačnost stila i jezika te raznolikost obrađenih tema lako osigurati mjesto u sveučilišnoj nastavi.

Kao iznimno vrijedan doprinos istraživanju bajke i prijevodnim studijima, *Mother Goose Refigured* nudi svjež pogled na (pre)dobro poznate likove i pripovijesti, zorno pokazujući da nam, sagledano iz drugog kuta, čak i ono vrlo blisko može djelovati posve novo i neobično.

Nada Kujundžić